

ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΤΕΛ ΑΒΙΒ ΓΡΑΦΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

Ενημερωτικό Δελτίο
E-News Letter

Τεύχος 5ο 1-31/5/2020

Κυριακή 31-5-2020

Κατασκευή στο Ισραήλ του μεγαλύτερου εργοστασίου αφαλάτωσης παγκοσμίως

Η ισραηλινή εταιρεία IDE Technologies ανέλαβε να κατασκευάσει τελικούς το μεγαλύτερο εργοστάσιο αφαλάτωσης στον κόσμο στο Ισραήλ, καθώς όπως ανακοίνωσε η Κυβέρνηση του Ισραήλ σήμερα, ανεδείχθη μειοδότης του διεθνούς διαγωνισμού που είχε προκηρυχθεί από τον Αύγουστο 2019. Η εξέλιξη αυτή εκτιμάται από εδώ αναλυτές ότι αποτρέπει μια ακόμα ανεπιθύμητη αναμέτρηση με την κυβέρνηση Τραμπ για τη συμμετοχή των Κινέζων σε μεγάλα έργα υποδομής. Τρεις κοινοπραξίες είχαν συμμετάσχει στον διεθνή διαγωνισμό για την υλοποίηση του επενδυτικού σχεδίου (μια ιδιωτική-δημόσια σύμπραξη/PPP) με την ονομασία Sorek 2, η οποία θα είναι η μεγαλύτερη μονάδα αφαλάτωσης στον κόσμο όταν ολοκληρωθεί το 2023. Μεταξύ αυτών που συμμετείχαν περιλαμβάνονταν και η Ισραηλινή Hutchinson Co., θυγατρική της κινεζικής Hutchinson Company με έδρα το Χονγκ Κονγκ.

Σύμφωνα με πληροφορίες, που δημοσιεύθηκαν στον ισραηλινό τύπο, οι ΗΠΑ διατύπωσαν έντονες επιφυλάξεις αναφορικά με ενδεχόμενη ανάθεση, στην εν λόγω κινεζικών συμφερόντων εταιρεία, της κατασκευής του εργοστασίου αφαλάτωσης στην περιοχή Kibbutz Palmachim (δέκα χιλιόμετρα νότια του Τελ Αβίβ κατά μήκος της ακτής της Μεσογείου, ανάμεσα σε αμμόλοφους, εμπίπτει στη δικαιοδοσία του περιφερειακού συμβουλίου του Γκάν Ράβες με πληθυσμό 659 κατοίκους) και θα κοστίζει περισσότερα από 5 δις. σέκελ (1,3 δις €).

Τελικώς η IDE Technologies με έδρα την πόλη Kadima στο Ισραήλ, συνεργάστηκε με την Bank Leumi, η μεγαλύτερη ισραηλινή ιδιωτική τράπεζα, για να προετοιμάσει και να υποβάλει τη προσφορά, που τελικώς κατίσχυσε των υπολοίπων, αναφορικά με το υπό ανάθεση έργο ΣΔΙΤ, με το οποίο εξασφαλίζεται η παροχή αφαλατωμένου νερού με κόστος περίπου 1,45 σέκελ ανά κυβικό μέτρο (m³), περίπου 65 agorot (υποδιαίρεση του σέκελ το οποίο έχει 100 agorot) φθηνότερα από όλες τις υλοποιούμενες εφαρμογές αφαλάτωσης που σήμερα λειτουργούν στο Ισραήλ.

Το μειωμένο κόστος αναμένεται να εξοικονομήσει συνολικά στα νοικοκυριά του Ισραήλ 3,3 δις. σέκελ (858,2 εκ. €) κατά τη διάρκεια ζωής του εργοστασίου, το οποίο αναμένεται να παράγει 200 εκατ. κυβικά μέτρα πόσιμο νερό ετησίως, αυξάνοντας την ετήσια παραγωγή αφαλατωμένου νερού της χώρας κατά 35% εξασφαλίζοντας 785 εκατομμύρια κυβικά μέτρα, περίπου το 85% των οικιακών και δημόσιων αναγκών σε νερό του Ισραήλ.

Σύμφωνα με δήλωση αξιωματούχου των ΗΠΑ, της οποίας γίνεται μνεία σε δημοσίευμα της Jerusalem Post, με γνώση του εν λόγω διαγωνισμού για το συγκεκριμένο έργο, οι ΗΠΑ ζητούν από τους συμμάχους τους, συμπεριλαμβανομένου του Ισραήλ, να διακόψουν τους δεσμούς τους με την Κίνα σε τομείς οικονομικής δραστηριότητας με διακύβευμα την εθνική ασφάλεια.

Για την πληρότητα εικόνας αναφέρεται ότι η Κίνα είναι ο τρίτος μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος του Ισραήλ καθώς μάλιστα το εμπόριο μεταξύ των χωρών αυξήθηκε κατά 402% την τελευταία δεκαετία, φτάνοντας περίπου τα 14 δις. δολ. το 2018.

Αρνητικός σε αύξηση φόρων ο Κεντρικός Τραπεζίτης Ισραήλ

Ο Διοικητής της Τράπεζας του Ισραήλ, καθηγητής Amir Yaron, δήλωσε στο υπουργικό συμβούλιο που έλαβε χώρα χθές ότι δεν πρέπει να περιληφθούν αυξήσεις φόρων στον προϋπολογισμό του 2021 και οποιαδήποτε συζήτηση για παρόμοια μέτρα θα πρέπει να αναβληθεί έως τον προϋπολογισμό του 2022. Τόνισε ότι πρέπει να αποφευχθεί η χρήση εργαλείων συρρίκνωσης του δημοσιονομικού χώρου που μπορεί να έχουν αρνητικό αντίκτυπο στην ανάκαμψη της οικονομίας, ειδικώς σε αυτή την κρίσιμη μετά την πανδημία περίοδο. Σημείωσε παράλληλα ότι το χρονικό σημείο αλλαγής στην κατεύθυνση της δημοσιονομικής πολιτικής εξαρτάται από τις εξελίξεις τους επόμενους μήνες και τη διαδικασία επικαιροποίησης με πραγματικά δεδομένα που θα προκύψουν από την υλοποίηση του προϋπολογισμού του 2021, κατά τον χρόνο έγκρισης του προϋπολογισμού 2022, η οποία τοποθετείται για τις αρχές του 2021, τότε μονάχα υπογράμμισε θα είναι ασφαλής η εκκίνηση μιας διαδικασίας επανεκτίμησης των φορολογικών βαρών σε όλους τους φορείς της οικονομίας. Το υπουργικό συμβούλιο παράλληλα ενέκρινε την πρόταση του Υπουργείου Οικονομικών για έναν πρόσθετο προϋπολογισμό έκτακτης ανάγκης ύψους 14 δις. σέκελ (3,6 δις €), ο οποίος θα προστεθεί στα 50 δις. σέκελ (13 δις €) δαπανών που έχουν ήδη εγκριθεί ως μέρος του κυβερνητικού σχεδίου διάσωσης ύψους 80 δις. σέκελ (20,8 δις €).

Ο πρόσθετος προϋπολογισμός προορίζεται για χρηματοδότηση επιχειρηρήσεων με ποσό ύψους 6 δις. σέκελ για να υποβοηθηθούν οι επιχειρήσεις ώστε να σχεδιάσουν την επαναφορά στην εργασία τους σε υπαλλήλους που έχουν τεθεί σε αναγκαστική άδεια άνευ αποδοχών, ή απελύθησαν κατά τη διάρκεια της κρίσης. Επίσης το Υπουργικό Συμβούλιο απεφάσισε τη δημιουργία ενός ταμείου 4 δις. σέκελ για την παροχή σημαντικών πιστωτικών εγγυήσεων σε τομείς που πλήττονται περισσότερο από την κρίση καθώς και για την επέκταση άλλων κεφαλαιουχικών εργαλείων πιστωτικής εγγύησης. Ο Διοικητής της Κεντρικής Τραπέζης ανέφερε ενώπιον του υπουργικού συμβουλίου ότι το άνοιγμα επιχειρήσεων και η επιτάχυνση των διαδικασιών για τη μείωση της ανεργίας, αποτελούν σημαντικό μέρος της στρατηγικής εξόδου από την κρίση και όσο πιο γρήγορα επιστρέφουν οι εργαζόμενοι στην εργασία, τόσο περισσότερο θα μειώνεται ο κίνδυνος συνέχισης του αρνητικού αντίκτυπου στην οικονομία.

Με περισσότερη από δεικτικό τόνο, σύμφωνα με τα τοπικά ΜΜΕ, στοχεύοντας να αναδείξει κριτική για την απροθυμία του Υπουργείου Οικονομικών να εφαρμόσει πτυχές του σχεδίου ο κ. Yaron πρόσθεσε ότι εάν υπάρχουν επιφυλάξεις, σχετικά με λεπτομέρειες οποιουδήποτε μοντέλου, το πιο σημαντικό πράγμα αυτή τη στιγμή είναι η ταχύτητα απόδοσης και η μείωση της αβεβαιότητας, τονίζοντας ότι οι λεπτομέρειες του προγράμματος πρέπει να ανακοινωθούν αμέσως και πρέπει να ενεργοποιηθεί γρήγορα ακόμη και αν οι ρυθμίσεις του δεν είναι τέλειες, καθώς όπως πρόσθεσε οι πιθανότητες να επιτύχει το μοντέλο που θα εφαρμοστεί, ώστε να συμβάλει στην απασχόληση, θα είναι μεγαλύτερες όσο πιο γρήγορα ανακοινωθεί και εφαρμοστεί.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ◆ Κατασκευή μεγαλύτερου έργου αφαλάτωσης σελ. 1
- ◆ Αρνητικός σε αύξηση φόρων ο Κεντρικός Τραπεζίτης σελ. 1
- ◆ Εισερχόμενος και εξερχόμενος τουρισμός στο Ισραήλ σελ. 2
- ◆ Μείωση βασικού επιτοκίου σελ. 2
- ◆ Κυβερνοεπιθέσεις σε ερευνητικά κέντρα που αναπτύσσουν λύσεις για τον COVID-19 σελ. 4
- ◆ Αντιδράσεις ΗΠΑ για διαγωνισμό 5G σελ. 5
- ◆ Αύξηση κύκλου εργασιών εταιρειών ανάπτυξης εφαρμογών για τηλεδιασκέψεις σελ. 5

Εισερχόμενος και εξερχόμενος τουρισμός στο Ισραήλ

Ο τουρισμός στο Ισραήλ είναι μια από τις σημαντικότερες πηγές εισοδήματος. Το έτος 2019 καταγράφηκε υψηλό όλων των εποχών για τον εισερχόμενο τουρισμό στο Ισραήλ, καθώς καταγράφηκε αύξηση 11% στις αφίξεις τουριστών σε σύγκριση με το 2018. Περίπου 4,55 εκατ. τουρίστες επισκέφθηκαν το Ισραήλ, εισφέροντας περίπου 20 δις. σέκελ (5,2 δις €) στην οικονομία, ποσοστό 5,6% του ΑΕΠ.

Η αλματώδης αύξηση καταγράφηκε ήδη από το 2017 με 3,6 εκατ. αφίξεις τουριστών, 25% υψηλότερα σε σχέση με το 2016, εισφέροντας 15 δις. σέκελ (3,9 δις €) στην ισραηλινή οικονομία καταγράφοντας τη μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση εντός ενός έτους. Το Ισραήλ προσφέρει μια πληθώρα ιστορικών και θρησκευτικών περιοχών, παραλιακών θερέτρων, φυσικών χώρων, αρχαιολογικού τουρισμού, κληρονομιάς, τουρισμού περιπέτειας και οικοτουρισμού. Το Ισραήλ έχει τον μεγαλύτερο αριθμό μουσείων αναλόγως του πληθυσμού του στον κόσμο. Το 2009, οι δύο πιο δημοφιλείς τοποθεσίες ήταν το Δυτικό Τείχος και ο τάφος του ραβίνου Shimon bar Yochai. Το πιο δημοφιλές τουριστικό αξιοθέατο επί πληρωμή είναι η Masada. Η πόλη με την μεγαλύτερη επίσκεψη είναι η Ιερουσαλήμ και η πιο δημοφιλής τοποθεσία σε αυτήν ήταν το Δυτικό Τείχος. Το μεγαλύτερο ποσοστό τουριστών προέρχεται από τις ΗΠΑ και αντιπροσωπεύει το 19% όλων των τουριστών, ακολουθούμενη από τη Ρωσία, τη Γαλλία, τη Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Κίνα, την Ιταλία, την Πολωνία και τον Καναδά.

Η Ελλάδα από το 2018 ήταν ο κορυφαίος προορισμός διακοπών για τους περισσότερους Ισραηλινούς, ακολουθούμενη από την Τουρκία, την Ουκρανία, την Ιταλία και τη Ρωσία. Η Τουρκία κατέκτησε τη δεύτερη θέση όχι ως τελικός προορισμός αλλά ως σημείο διέλευσης. Η Turkish Airlines πραγματοποιεί πολλές πτήσεις από το Τελ Αβίβ προς ένα ευρύ φάσμα προορισμών σε όλο τον κόσμο.

Η Ουκρανία κατακτά την τρίτη θέση κυρίως από το ετήσιο προσκύνημα υψηλών διακοπών της μερίδας τον υπερ-Ορθοδόξων Εβραίων Breslov Hassidic στην πόλη του Ομάν στην Ουκρανία.

Αριθμός ισραηλινών τουριστών σε χιλ. που ταξίδεψαν αεροπορικά Σύνολο ισραηλινών τουριστών

	Αριθμός ισραηλινών τουριστών σε χιλ. που ταξίδεψαν αεροπορικά	Σύνολο ισραηλινών τουριστών
2009	3,395.9	4,005.9
2010	3,588.3	4,269.1
2011	3,857.1	4,387.2
2012	3,860.3	4,348.6
2013	4,275.5	4,756.7
2014	4,731.7	5,180.7
2015	5,448.9	5,891.1
2016	6,280.6	6,780.9
2017	7,090.3	7,597.4
2018	7,793.0	8,472.7
2019	8,310.6	9,178.6

Τουριστικές αφίξεις στην Ελλάδα από το Ισραήλ

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Αφίξεις από το Ισραήλ στην Ελλάδα	348,317	384,842	405,870	445,572	503,047	570,718	690,000
Ποσοστό στο σύνολο των αφίξεων	1.94%	1.74%	1.71%	1.79%	1.85%	1,63%	1,8%
Μεταβολή	11.22%	10.48%	5.46%	9.78%	12.89%	13,3%	16,2%

Το πλήρες κείμενο μελέτης έχει αναρτηθεί στην ιστοσελίδα agora.mfa.gr στον ιστοχώρο του Γραφείου ΟΕΥ Τελ Αβίβ.

συν. από σελ. 2 Επιπτώσεις στον τουρισμό ένεκα πανδημίας κορονοϊού

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας Ισραήλ την τελευταία δεκαετία, η εισερχόμενη και εξερχόμενη κίνηση επιβατών στο Διεθνές Αεροδρόμιο Ben-Gurion έχει υπερδιπλασιαστεί. Οι Ισραηλινοί ταξιδεύουν στο εξωτερικό περισσότερο από ποτέ, καθώς το 2019 4 εκ. επιβάτες περισσότεροι πραγματοποίησαν αεροπορικά ταξίδια. Οι εκτιμήσεις πριν την πανδημία του κορονοϊού υπολόγιζαν ότι το αεροδρόμιο θα κατέγραφε 25 εκατ. αναχωρήσεις και αφίξεις το 2020.

Η πανδημία του κορονοϊού δημιούργησε νέα δεδομένα καθώς σε μια δραματική ανακοίνωση την Τετάρτη 25 Φεβρουαρίου 2020, το υπουργείο Υγείας του Ισραήλ προέτρεψε τους Ισραηλινούς να εξετάσουν σοβαρά το ενδεχόμενο να αποφύγουν να ταξιδέψουν στο εξωτερικό, καθώς η χώρα απεφάσισε να λάβει μέτρα απομόνωσης καθώς το νέο ξέσπασμα της πανδημίας εξαπλώνονταν ταχύτατα σε όλο τον κόσμο.

Η πληρότητα στα ξενοδοχεία του Ισραήλ έχει ήδη κατέλθει από τα μέσα Φεβρουαρίου στο 40%, όταν αυτήν την περίοδο πέρυσι ήταν άνω του 60%. Τον Μάρτιο του 2019, κατά μέσο όρο είχαν καταγραφεί περίπου 60.000 αφίξεις καθημερινά στο αεροδρόμιο Ben Gurion. Φέτος την 1η Μαρτίου 52.000 ταξιδιώτες αρίχθησαν, στις 2 Μαρτίου, ο αριθμός αυτός έπεσε σε 46.000, ενώ ήδη ο ημερήσιος αριθμός κατήλθε σε 22.000 στο τέλος Μαρτίου για να κατέλθει στα κατώτατα επίπεδα ιστορικά μετά την απόφαση της κυβέρνησεως την 11^η Απριλίου να ανασταλούν όλες οι πτήσεις, από και προς το Ισραήλ.

Η χώρα έχει περίπου 400 ταξιδιωτικά πρακτορεία και 4.000 ταξιδιωτικούς οργανισμούς, οι οποίοι ήδη μέχρι τα μέσα Φεβρουαρίου 2020 κατέγραψαν μείωση των εσόδων κατά 850 εκατ. δολ., λαμβάνοντας υπόψη τις ακυρώσεις για το επερχόμενο καλοκαίρι. Από τους 7.000 που απασχολούνται στον τομέα, το 30% έχει τέθηκε σε άδεια άνευ αποδοχών και το 23% έχει ήδη απολυθεί ή βρίσκεται σε διαδικασία προς τούτο. Σε πάνω από 20% εργαζομένους στον κλάδο τουρισμού επεβλήθησαν περικοπές μισθών ή ωρών εργασίας.

Ο ξενοδοχειακός κλάδος που είχε κύκλο εργασιών ύψους 12 δισ. σέκελ (περίπου 3,38 δισ. δολ.) το 2019, εκτιμά τις ζημιές σε 5 δισ. σέκελ (περίπου 1,41 δισ. δολ.). Από τα 41.000 άτομα που απασχολούνται στον τομέα, 10.000 έχουν θεθεί σε άμισθη άδεια και άλλα 10.000 απειλούνται με απόλυση. Τα γραφεία ενοικίασης αυτοκινήτων έχουν επίσης υποστεί ζημιά, καθώς οι εταιρείες είχαν 98% ακυρώσεις για την περίοδο του εβραϊκού Πάσχα (Passover).

Μείωση βασικού επιτοκίου από Κεντρική Τράπεζα Ισραήλ

Η Νομισματική Επιτροπή της Κεντρικής Τράπεζας του Ισραήλ απεφάσισε την μείωση του βασικού επιτοκίου από 0,25% σε 0,1% ως απάντηση στην πανδημία του κορονοϊού και την αναμενόμενη παγκόσμια ύφεση. Η εξέλιξη αυτή αποτελεί ευθεία αντιστροφή της μακροοικονομικής πορείας που έχει δρομολογηθεί με την απόφαση του Νοεμβρίου 2019 να αυξηθεί το επιτόκιο από 0,1% σε 0,25%, ένα μήνα πριν ο Καθ. Amir Yaron αναλάβει Διοικητής του Κεντρικού Πιστωτικού Ιδρύματος της χώρας. Είναι η πρώτη φορά, μετά το 2015, που μειώνεται το επιτόκιο.

Η Νομισματική Επιτροπή αποφάσισε επίσης δύο πρόσθετα βήματα: έθεσε σε ισχύ ένα νέο νομισματικό εργαλείο, το οποίο θα παρέχει νομισματικά δάνεια σε τράπεζες για περίοδο τριών ετών, με σταθερό επιτόκιο 0,1%. Τα δάνεια αυτά θα εξαρτώνται από την επέκταση της πίστωσης σε μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις, ώστε μέσω του σχεδίου αυτού να πραγματοποιούνται συμφωνίες επαναγοράς (repos) έναντι χρηματοπιστωτικών οντοτήτων, προκειμένου οι συμφωνίες που συνάπτουν να μπορεί να περιλαμβάνει εταιρικά ομόλογα (πέραν των κρατικών ομολόγων) ως ασφάλεια. Αυτό το δεύτερο βήμα, αναφέρει η Κεντρική Τράπεζα του Ισραήλ, θα ενισχύσει τη στήριξη του σχεδίου ενίσχυσης της ρευστότητας και την εύρυθμη λειτουργία των χρηματοπιστωτικών αγορών του Ισραήλ, που μετά τα μέτρα συρρίκνωσης λειτουργίας του κύκλου εργασιών τους υπέστησαν σημαντική πίεση ένεκα της δυσχέρειας διασφάλισης διαθέσιμων για να ανταποκριθούν στις βασικές τους υποχρεώσεις έναντι τρίτων.

Αναλύοντας τις αποφάσεις της η Κεντρική Τράπεζα ανέφερε ότι η κρίση του κορονοϊού ανέκοψε την τάση ανάπτυξης και η οικονομία έχει πλέον μετατοπιστεί σε διαδικασία συρρίκνωσης. Περισσότερο από το ένα τρίτο της οικονομίας ανέστειλε τη λειτουργία του, η ιδιωτική κατανάλωση είναι χαμηλότερη κατά περίπου 25% σε σχέση με την περίοδο πριν από την κρίση και πάνω από 1 εκατομμύριο εργαζόμενοι, το 24% του εργατικού δυναμικού, εντάχθηκαν σε προγράμματα επιδομάτων ανεργίας, ο υψηλότερος αριθμός που έχει καταγραφεί στην ιστορία της οικονομίας του Ισραήλ.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις του Τμήματος Ερευνών της Τράπεζας του Ισραήλ, το ΑΕΠ μειώθηκε κατά 5% το πρώτο τρίμηνο 2020. Με βάση τις μακροοικονομικές προβλέψεις του Τμήματος, αν υποθεθεί ότι το κύριο μέρος των περιορισμών ένεκα της πανδημίας θα ανακληθεί σταδιακά μέχρι το τέλος Ιουνίου, αναμένεται αρνητικός ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ περίπου 5% το 2020, με ποσοστό ανεργίας 6% (ετήσιο μέσος όρος). Η έναρξη μιας αργής ανάκαμψης το τρίτο τρίμηνο θα οδηγήσει σε αύξηση της τάξης του 9% το 2021, αν και το ποσοστό ανεργίας αναμένεται να μειωθεί σταδιακά και μόνο προς τα τέλη του 2021 θα προσεγγίσει τότε τα χαμηλά επίπεδα πριν από την κρίση. Ο λόγος του χρέους προς το ΑΕΠ αναμένεται να φθάσει το 75% περίπου το 2020. Σημειώνεται ότι υπάρχει μεγάλη αβεβαιότητα όσον αφορά την προβλεπόμενη κρίση, λόγω της έλλειψης σαφήνειας όσον αφορά το μέγεθος και το μέγεθος της κρίσης και την επίδραση από την κρίση στις άλλες μεγάλες οικονομίες.

συν. από σελ. 1

Ο κ. Yaron αναφερόμενος στο δημοσιονομικό έλλειμμα, σημείωσε ότι το κόστος του προσχεδίου προϋπολογισμού για το 2021, συμπεριλαμβανομένης της εκτιμώμενης απώλειας φορολογικών εσόδων, λόγω του αντίκτυπου στην οικονομική δραστηριότητα, αναμένεται να αυξήσει το έλλειμμα σε επίπεδα που δεν έχουν καταγραφεί στην οικονομία του Ισραήλ εδώ και πολλά χρόνια, με τελικό αποτέλεσμα την διόγκωση του δείκτη χρέους προς ΑΕΠ.

Τα τελευταία χρόνια, η Τράπεζα του Ισραήλ προσανατολίστηκε σε αυστηρή τήρηση ενός χαμηλού επιπέδου ελλείμματος που θα επέτρεπε τη συνεχιζόμενη σταθεροποίηση και τη μείωση του λόγου χρέους προς το ΑΕΠ, αλλά η κρίση δημιούργησε μια νέα πραγματικότητα. Ο Διοικητής της Κεντρικής Τραπεζής υπογράμμισε ότι είναι ορθό και μόνον λόγω της παρούσας συγκυρίας, να αυξηθεί προσωρινά το έλλειμμα και το δημοσιονομικό χρέος, προκειμένου να αποφευχθεί η παρατεταμένη ζημία στην οικονομία, λόγω των αρνητικών επιπτώσεων στα νοικοκυριά και στην επιβίωση των επιχειρήσεων. Η επέκταση των δημοσιονομικών δαπανών, στο τρέχον στάδιο, θα συμβάλει στην επιτάχυνση της εξόδου από την κρίση και η Τράπεζα του Ισραήλ επομένως υποστηρίζει την έγκριση και την εφαρμογή του.

Κατάληκτικά ο κ. Yaron υποστήριξε ότι μετά την έγκριση του συγκεκριμένου προγράμματος, θα ήταν ορθό να ακολουθήσουν προσεκτικές παρεμβάσεις, ώστε να αποφευχθεί πρόσθετη δημοσιονομική επέκταση για κάποιο χρονικό διάστημα, έως ότου ολοκληρωθεί η εφαρμογή των μέτρων που έχουν ήδη εγκριθεί και να υπάρξει σαφής επιμέτρηση της έκτασης των αποτελεσμάτων τους.

**Πρεσβεία Τελ Αβίβ
Γραφείο
Οικονομικών &
Εμπορικών
Υποθέσεων**

**3 Daniel Frisch, Tel Aviv
Τηλέφωνο : (+972) -03-6094981,
6953060
e-mail : ecocom-telaviv@mfa.gr
<https://agora.mfa.gr/index.html>**

Το Γραφείο ΟΕΥ Τελ Αβίβ είναι στη διάθεση των επιχειρήσεων που επιδιώκουν την προώθηση των προϊόντων και υπηρεσιών τους στην αγορά του Ισραήλ.

Παρακαλούμε να μας αποστείλετε σχετικά αιτήματα και τυχόν παρατηρήσεις σας.

Κυβερνοεπιθέσεις σε φορείς που ασχολούνται με ανάπτυξη θεραπειών για τον COVID-19

Καθώς μια διαδικτυακή επίθεση οδήγησε σε αναστολή λειτουργίας εκατοντάδες ισραηλινές ιστοσελίδες την περασμένη εβδομάδα, ερευνητικά κέντρα που απασχολούνται για ανάπτυξη εμβολίου για το νέο κοροναϊόσ αποτελέσαν επίσης στόχο νέας κυβερνοεπίθεσης, σύμφωνα με αποκλειστικό ρεπορτάζ του ισραηλινού Channel 12.

Οι επιθέσεις προσπάθησαν και απέτυχαν να καταστρέψουν τη διαδικασία ανάπτυξης εμβολίου, αλλά δεν προσπάθησαν να κλέψουν πληροφορίες. Έχουν αναφερθεί κυβερνοεπιθέσεις και σε άλλα ερευνητικά κέντρα ανάπτυξης εμβολίου σε όλο τον κόσμο, συμπεριλαμβανομένων των ΗΠΑ και της Αγγλίας. Σύμφωνα με τις ίδιες δημοσιογραφικές πληροφορίες για ορισμένες από τις επιθέσεις κατηγορήθηκαν η Ρωσία και η Κίνα.

Ο επικεφαλής της Εθνικής Διεύθυνσης Κυβερνοχώρου του Ισραήλ (INCD) Yigal Unna δήλωσε ότι καθώς σημαντικές πτυχές των προσπαθειών της χώρας να αναπτύξει ένα εμβόλιο για τον κοροναϊό είναι διαβαθμισμένες, αποτελούν σταθερά στόχο ποικιλίας επιθέσεων στον κυβερνοχώρο.

Η εταιρεία Cybersecurity Checkpoint Software Technologies εξήγησε ότι οι επιθέσεις στον κυβερνοχώρο που σχετίζονται με το COVID-19 αυξάνονται στο Ισραήλ και παγκοσμίως. Ήδη 20.000 επιθέσεις καταγράφηκαν το τελευταίο τρίμηνο σε καθημερινή βάση σε όλο τον κόσμο στο συγκεκριμένο πεδίο δράσης, παρά το γεγονός ότι ο συνολικός αριθμός των διαδικτυακών επιθέσεων που συμβαίνουν παγκοσμίως να μειώνονται ελαφρώς.

Εκατοντάδες ισραηλινές ιστοσελίδες ήταν ο στόχος μιας επίθεσης στον κυβερνοχώρο την παρελθούσα Πέμπτη το πρωί, οι αρχικές τους σελίδες αντικαταστάθηκαν με ένα βίντεο και μήνυμα κατά του Ισραήλ στα εβραϊκά και σπασμένα αγγλικά που ανέφερε: «Η αντίστροφη μέτρηση της καταστροφής του Ισραήλ έχει ξεκινήσει από πολύ καιρό πριν». Στο κάτω μέρος της σελίδας υπήρχε η ένδειξη μιας ομάδας που ονομάζεται "Hackers_Of_Savior" και εμφανίζεται ως υπεύθυνη για την επίθεση. Ο τίτλος της σελίδας άλλαξε σε "Να είστε έτοιμοι για μια μεγάλη έκπληξη" στα εβραϊκά. Ζητήθηκε από τους επισκέπτες των ιστότοπων να επιτρέψουν την πρόσβαση στις κάμερές τους.

Ο Lotem Finkelstein, επικεφαλής του Τμήματος Πληροφοριών Cyber στην Checkpoint Software Technologies, εξήγησε ότι καθώς ξεκίνησε την Πέμπτη η Ημέρα του AI-Quds (Ιερουσαλήμ), hackers από τον μουσουλμανικό κόσμο - συμπεριλαμβανομένης της Τουρκίας, της Βόρειας Αφρικής και της Λωρίδας της Γάζας - άρχισαν να οργανώνουν κυβερνοεπιθέσεις σε ισραηλινούς ιστοτόπους αντικαθιστώντας κείμενα τους με βίντεο κατά του Ισραήλ.

Ο Lotem Finkelstein, επικεφαλής του Τμήματος Πληροφοριών Cyber στην Checkpoint Software Technologies, εξήγησε ότι καθώς ξεκίνησε την Πέμπτη η Ημέρα του AI-Quds (Ιερουσαλήμ), hackers από τον μουσουλμανικό κόσμο - συμπεριλαμβανομένης της Τουρκίας, της Βόρειας Αφρικής και της Λωρίδας της Γάζας - άρχισαν να οργανώνουν κυβερνοεπιθέσεις σε ισραηλινούς ιστοτόπους αντικαθιστώντας κείμενα τους με βίντεο κατά του Ισραήλ. Είναι χαρακτηριστικό, ότι σύμφωνα με τις παρατηρήσεις που έκανε η Checkpoint Software Technologies οι ιστότοποι που απέτυχαν στόχο είχαν αποθηκευθεί όλοι στον ίδιο διακομιστή σε cloud, σχηματίζοντας προφανώς ένα αδύναμο σημείο που επέτρεψε σε κάποιους επιτιθέμενους του διακομιστή της κυβερνοεπίθεσης να επιτύχουν το στόχο τους.

Σύμφωνα με την εταιρεία κυβερνοασφάλειας CheckPoint, η επίθεση πραγματοποιήθηκε από εννέα επιτιθέμενους που έχουν δραστηριότητα ήδη από τον Απρίλιο. Τα προφίλ τους φαίνεται να τα συσχετίζουν με την Τουρκία, τη Βόρεια Αφρική και τη Λωρίδα της Γάζας. "Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν περισσότερα, αλλά δεν γνωρίζουμε αρκετά για να επιβεβαιώσουμε μια ιρανική επιχείρηση σε αυτό το στάδιο", ανακοίνωσε η εταιρεία.

Παράλληλα οι επιχειρήσεις στο Ισραήλ ανέφεραν μια δεύτερη κυβερνο-επίθεση στους ιστότοπούς τους την παρελθούσα Πέμπτη το απόγευμα, σύμφωνα με το κρατικό τηλεοπτικό δίκτυο KAN. Οι επιτιθέμενοι, σύμφωνα με όσα ανέφεραν ισραηλινές επιχειρήσεις, απαίτησαν λύτρα δεκάδων χιλιάδων δολαρίων, προκειμένου να μην προβούν σε κοινοποίηση σε τρίτους ή ακόμα και να δημοσιευθούν πληροφορίες σημαντικές για την επιχειρηματική τους δραστηριότητα, ενώ απείλησαν να κλιμακώσουν την παρέμβασή τους μέσω κυβερνοεπιθέσεων που θα έφτανε σε διακοπή των γραμμών παραγωγής. Η Ένωση Κατασκευαστών του Ισραήλ ενεργοποιήθηκε άμεσα και δημιούργησε άμεση γραμμή βοήθειας ώστε να στηρίξει τις επιχειρήσεις και τις παραγωγικές τους μονάδες να αντιμετωπίσουν την κατάσταση. Δεν ήταν σαφές εάν αυτή η δεύτερη επίθεση πραγματοποιήθηκε από την ίδια ομάδα. Η Checkpoint εξήγησε ότι οι επιθέσεις στον κυβερνοχώρο την περασμένη εβδομάδα δεν φαίνονται ιδιαίτερα ασυνήθιστες και συμβαίνουν σχεδόν κάθε μέρα.

Οι επιθέσεις πραγματοποιήθηκαν μετά την επίθεση του Ιράν τον περασμένο Απρίλιο σε σημαντικά ισραηλινά συστήματα διαχείρισης υδάτινων πόρων, ενώ το Ισραήλ φέρεται να απαντά με μια κυβερνοεπίθεση στο λιμάνι Shahid Rajae του Ιράν, που βρίσκεται κοντά στα στενά του Ορμούζ.

Ο Amos Yadlin, εκτελεστικός διευθυντής του Ινστιτούτου Μελετών Εθνικής Ασφάλειας του Πανεπιστημίου του Τελ Αβίβ και πρώην επικεφαλής ζητημάτων Ασφάλειας του Ισραηλινού Στρατού δήλωσε ότι: «Όλοι γνωρίζουμε εδώ και μια δεκαετία ότι ο κυβερνοχώρος είναι η νέα διάσταση του πολέμου στον 21ο αιώνα, συνεπώς αυτό που συνέβη αυτή την εβδομάδα ή τον περασμένο μήνα, εντάσσεται στη νέα διάσταση διαχείρισης του διαδικτύου και του μεγάλου όγκου πληροφοριών που έχει σωρευτεί από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς».

Είναι αξιοσημείωτο ότι την τελευταία διετία 2018-2019 οι ισραηλινές επιχειρήσεις έχουν επενδύσει σε συστήματα προστασίας της λειτουργίας τους ποσό άνω των 2,8 δις δολ.. Μονάχα το 2018 η αύξηση ήταν 47% σε σχέση με το 2017. Αξιοσημείωτο είναι ότι μέχρι το τέλος 2018 υπήρχαν 450 ενεργές εταιρείες παροχής υπηρεσιών κυβερνοασφάλειας, εκ των οποίων οι 60 ιδρύθηκαν το 2017. Το Ισραήλ απορροφά το 20% των παγκόσμιων επενδύσεων Venture Capital που κατευθύνονται σε εταιρείες κυβερνοασφάλειας, δεύτερο μετά τις ΗΠΑ.

Αντιδράσεις ΗΠΑ για διαγωνισμό 5G στο Ισραήλ

Σύμφωνα με πληροφορίες, που δημοσιεύονται σε εδώ έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο, το Ισραήλ προτίθεται να απορρίψει τις προσφορές κινεζικών εταιρειών που έχουν υποβληθεί στο πλαίσιο διεθνούς διαγωνισμού για την ανάπτυξη ασύρματων δικτύων πέμπτης γενιάς (5G), τόσο επειδή οι ΗΠΑ το έχουν ζητήσει για να περιορισθεί η εμπλοκή της Κίνας σε στρατηγικούς τομείς της οικονομίας και ασφάλειας, καθώς και διότι Ισραηλινοί αξιωματούχοι ασφαλείας ανησυχούν ότι η Κίνα θα μπορούσε να καταχραστεί συμμετοχή της στην ανάπτυξη των εν λόγω υψηλής τεχνολογικής υπεραξίας τηλεπικοινωνιακών δικτύων, σε βάρος της διατήρησης με ασφάλεια απόρρητων επικοινωνιών και πληροφοριών Ισραήλ.

Η εν λόγω πληροφόρηση είδε το φώς της δημοσιότητας την ίδια ημέρα που το Ισραήλ ανέδειξε ημεδαπή εταιρεία ως πλειοδότη για την κατασκευή εργοστασίου αφαλάτωσης συνολικού προϋπολογισμού 1,5 δις. δολ., αποκλείοντας κινεζικές εταιρείες με σημαντικό οικονομικό και τεχνολογικό υπόβαθρο, εν μέσω ακριβώς σχετικών πιέσεων από την Ουάσινγκτον (βλ. ανωτέρω σχετικό).

Ο Πρέσβυς των ΗΠΑ στο Ισραήλ κ. Friedman συναντήθηκε την Τρίτη 26 Μαΐου με τον νέο Υπουργό Επικοινωνιών του Ισραήλ Yoaz Hendel και συζήτησαν το ζήτημα της κατασκευής δικτύων 5G, σύμφωνα με πληροφορίες που είδαν το φώς της δημοσιότητας σε τοπικά ΜΜΕ χθές αργά το βράδυ.

Τον Ιούλιο 2019 το Υπουργείο Επικοινωνιών του Ισραήλ προκήρυξε διεθνή διαγωνισμό για την κατασκευή δικτύων 5G ανακινώντας, τότε, ότι στόχευε να επιλέξει τις πλειοψηφούσες προσφορές έως τον Δεκέμβριο 2019. Ο εν λόγω διαγωνισμός αναστάλη τον Νοέμβριο 2019 (βλ. έγγραφό μας ΑΣ1378/11.11.2020) λόγω ανεπάρκειας των οικονομικών δεδομένων που περιέλαβαν στις προτάσεις τους οι Ισραηλινές εταιρείες. Τελικώς, σύμφωνα με όσα μεταδόθηκαν στο Channel 12 χθές, η διαδικασία διήρκεσε περισσότερο και οι αξιωματούχοι ασφαλείας προειδοποίησαν πρόσφατα τον πρωθυπουργό Μπέντζαμιν Νετανιάχου να μην επιλέξει κινεζικές εταιρείες για το συγκεκριμένο έργο. Σύμφωνα με αυτές τις πληροφορίες, αξιωματούχοι ανέφεραν στον πρωθυπουργό, σε ενημέρωση κεκλεισμένων των θυρών, ότι ακόμη και αν οι κινεζικές προσφορές είναι χαμηλότερες δεν θα πρέπει να επιτραπεί να καταστούν ανάδοχοι του έργου και να δημιουργηθεί ανασφάλεια σε αυτά τα ζωτικά, ευαίσθητα δίκτυα. Σημειώνεται ότι πριν από δυο εβδομάδες, ο υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ Μάικ Πομπέο πραγματοποίησε επίσκεψη αστραπή στο Ισραήλ κατά την οποία συζήτησε και για το θέμα των κινεζικών επενδύσεων στο Ισραήλ. Μάλιστα σε συνέντευξή του στις 13 Μαΐου στην ισραηλινή δημόσια τηλεόραση, ο αμερικανός ΥΠΕΞ εξέφρασε ανησυχία για το ότι το Πεκίνο αποκτά «πρόσβαση σε ισραηλινές υποδομές» που θα μπορούσε να «θέσει σε κίνδυνο τους Ισραηλινούς πολίτες», καθώς και να θέσει σε κίνδυνο την «ικανότητα της Αμερικής να συνεργασθεί με το Ισραήλ σε σημαντικά έργα». Ευρισκόμενο μεταξύ ΗΠΑ και της Κίνας, το Ισραήλ «προφανώς επέλεξε την πλευρά του» σε αυτό και άλλα ανάλογα στρατηγικά έργα, και γενικώς «απομακρύνει την Κίνα» από παρόμοιες επενδύσεις, σύμφωνα με χθεσινή αναφορά στο Channel 12.

Οι ρυθμιστικές αρχές στις ΗΠΑ αναφέρθηκαν πέρυσι ότι ηγούνται μιας προσπάθειας να μην ενταχθεί λογισμικό και τεχνικό υλικό της Huawei και άλλων κινεζικών επιχειρήσεων σε εταιρείες που ασχολούνται με τηλεπικοινωνιακά δίκτυα στις ΗΠΑ και σε άλλες συμμαχικές χώρες λόγω ανησυχιών για την εθνική ασφάλεια.

Σημειώνεται ότι το Ισραήλ, το λεγόμενο Startup Nation, υποφέρει από χαμηλές ταχύτητες στο διαδίκτυο. Η ανάπτυξη δικτύων 5G είναι ένας από τους τρόπους ενίσχυσης των ταχυτήτων, οι οποίες δεν μπορούν να αναπτυχθούν στη χώρα λόγω έλλειψης ανταγωνισμού στην αγορά υποδομών διαδικτύου. Το ψηφιακό μέλλον του Ισραήλ εξαρτάται από την αναβάθμιση σε 5G το συντομότερο δυνατό έχουν τονίσει επανηλλημένως οι φορείς προώθησης των στρατηγικών καινοτομίας του Ισραήλ.

Στο διαγωνισμό, το Ισραήλ δημοπράτησε συχνότητες που κυμαίνονται στο φάσμα από 700-2100 MHz, οι οποίες χρησιμοποιούνται επίσης για υπηρεσίες 4G, έως 2600-3800 MHz, που είναι μόνο για υπηρεσίες 5G.

Οι εταιρείες που θα ανακηρυχθούν ανάδοχοι θα μπορούν να καθυστερήσουν την πληρωμή για τις συχνότητες έως το 2022, ώστε να μπορούν να επενδύσουν ευκολότερα τα σημαντικά χρηματικά ποσά που απαιτούνται για την ανάπτυξη των δικτύων. Ένα εθνικό δίκτυο 5G, το οποίο θα αποτελούσε πρόσθετο επίπεδο στα υπάρχοντα δίκτυα 4G, εκτιμάται ότι κοστίζει περίπου 2 δις. δολ. (562 εκατ. δολ.).

Επιπλέον, οι υπάρχοντες παίκτες θα μπορούν να ενώσουν τις δυνάμεις τους με άλλες εταιρείες και να υποβάλουν ενιαίες προσφορές για να μοιραθούν το κόστος. Θα έχουν επίσης τη δυνατότητα έκπτωσης για ετήσιες χρεώσεις συχνότητας για τέσσερα χρόνια μετά την εκπλήρωση ορισμένων ορόσημων και μπορούν να κερδίσουν επιχορηγήσεις από το υπουργείο έως 200 εκατομμύρια δολ., ανάλογα με την ταχύτητα με την οποία αναπτύσσονται τα δίκτυα. Το συνολικό ποσό των κινήτρων είναι περίπου 500 εκατομμύρια δολ., ανέφερε το υπουργείο.

Αύξηση κύκλου εργασιών εταιρειών παραγωγής λογισμικού και εφαρμογών τηλεδιασκέψεων

Η αποτίμηση της διαδικτυακής πλατφόρμας Monday.com, μιας ισραηλινής start up που αναπτύσσει λογισμικό για να βοηθά τους υπαλλήλους να εργάζονται εξ αποστάσεως, αυξήθηκε στα 2,7 δις. δολ., σύμφωνα με αναλύτες της αγοράς, διαχειριζόμενη μια αύξηση 42% κεφαλαίων μετά την επιτυχή ολοκλήρωση ενός γύρου crowd-funding, παρότι παρόμοιοι ύψους ποσά συγκεντρώνονται από νεοσύστατες επιχειρήσεις μετά από πολλούς γύρους αναζήτησης χρηματοδότησης.

Η εταιρεία που εδρεύει στο Τελ Αβίβ κατέγραψε άνοδο των ιδίων κεφαλαίων της καθώς μερικοί εκ των υπαρχόντων μετόχων εκποίησαν το μερίδιό τους σε μια δευτερεύουσα αγορά διαπραγματεύσεως μετοχών, εκμεταλλευόμενοι την αύξηση κύκλου εργασιών της εταιρείας και τη διαμορφωθήσα ζήτηση για μετοχές παρόμοιων εταιρειών. Η Monday.com αποτιμήθηκε στα 1,9 δις. δολ. στον πιο πρόσφατο γύρο χρηματοδότησης που είχε προσφύγει ακριβώς πριν από ένα έτος.

Τα προϊόντα της εταιρείας κερδίζουν δημοτικότητα με πελάτες που αναζητούν τρόπους διαχείρισης υπαλλήλων που πρέπει να εργασθούν από το σπίτι, λόγω της πανδημίας, δήλωσε ο Eran Zinman, συνιδρυτής και επικεφαλής τεχνολογίας της Monday.com. Όπως ανέφερε, οι νέες προκλήσεις που δημιουργήθηκαν από την αναγκαιότητα για παροχή εργασίας μακριά από το φυσικό χώρο εργασίας, ενίσχυσαν τη σημασία ανάπτυξης έγκυρων λύσεων για τη διασφάλιση αξιόπιστης διαρκούς επικοινωνίας τόσο με τον κεντρικό όσο και τους περιφερειακά συνδεδεμένους εργασιακούς χώρους, σε όλα τα διοικητικά επίπεδα, αλλά και με τους πελάτες αποδέκτες των υπηρεσιών που πρέπει να συνεχίσουν απρόσκοπτα να παρέχονται.

Η ανάπτυξη που συνδέεται με την πανδημία έχει «επιταχύνει» τα σχέδια ανάπτυξης ώστε να διπλασιάσει το εργατικό δυναμικό της εταιρείας έως το τέλος του έτους σε 720 υπαλλήλους, δήλωσε ο Mann. Η εταιρεία ιδρύθηκε το 2014, συγκεντρώνοντας 234,1 εκατ. δολ. από επενδυτές όπως οι Hamilton Lane, Sapphire Ventures και Entrée Capital.

Η πανδημία δεν ωφέλησε αντιστοίχως άλλες εταιρείες που προσπαθούν να συγκεντρώσουν χρήματα μέσω crowd-funding και να διαμορφώσουν θετικούς ισολογισμούς. Η Rent The Runway Inc. ολοκληρώνει τον πρώτο γύρο χρηματοδότησης και ενώ εκτιμούσε ότι αυτός θα απέφερε παραπάνω από ένα 1 δις δολ. τελικός δεν πρόκειται η τελικό αποτέλεσμα να υπερβεί τα 400 εκ. δολ. Αντιστοίχως η Samsara Networks Inc., μια νεοσύστατη εταιρεία που αναπτύσσει εφαρμογές για τη βιομηχανία logistics, είδε την αποτίμησή της να μειώνεται κατά περίπου 1 δις. δολ. σε 5,4 δις. δολ. ακριβώς στην ολοκλήρωση του πρώτου γύρου χρηματοδότησης. Σε παράλληλη πορεία η εταιρεία στέγασης Zeus Living Inc., η οποία υποστηρίζεται από την Airbnb Inc., συγκέντρωσε χρήματα περίπου στη μισή αποτίμηση που είχε επιτύχει πριν από πέντε μήνες.

Η διαφορά με την Monday.com είναι ότι έχει περίπου 100.000 πελάτες που καταβάλουν συνδρομή σε 160 χώρες, όπως ακριβώς και όλες οι εταιρείες που διευκολύνουν την οργάνωση απομεμακρυσμένης εργασίας, όπως η Zoom Video Communications Inc., οι οποίες έχουν δει τις αποτιμήσεις τους να αυξάνονται από τότε που ξέσπασε η πανδημία Covid-19 στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ στέλλοντας την πλειοψηφία των εργαζομένων στις οικίες τους.

Ήδη το οικοσύστημα καινοτομίας προσπαθεί να αντιπαρέλθει την ετεροβαρή προέγγιση εκ μέρους των επενδυτών της παρούσας συγκυρίας, η οποία κατευθύνει σημαντικό μερίδιο εισροών σε πλατφόρμες οργάνωσης τηλεδιασκέψεων όπως η Monday.com και σε εφαρμογές υποστήριξης αντιμετώπισης καθαυτό υγειονομικών προβλημάτων που έχει δημιουργήσει ο ιός.